

L'APRENTATGE DE LA LLENGUA CATALANA PER PART DE L'ALUMNAT NOUINGUT

Maribel Gómez Hernández

Professora de Llengua catalana i literatura
Tècnica docent del Servei de Suports i Recursos Lingüístics
del Departament d'Educació

Segurament, en algun moment de la vostra trajectòria com a docents o en el vostre dia a dia a l'aula, us heu trobat o us trobeu amb alumnat nouvingut, procedent d'altres cultures i que parla altres llengües, que s'han incorporat al nostre sistema educatiu. Aquest alumnat ha de passar per tot un procés d'aprenentatge de la llengua vehicular com a segona llengua per tal de poder accedir als continguts curriculars. Però, com és aquest procés? Quins elements hi intervenen? Què podem fer des del centre educatiu per garantir l'aprenentatge de la llengua de l'escola?

La primera cosa que hauríem de recordar és el que ens diu el marc general de referència dels drets i deures lingüístics de la població de Catalunya. L'ordenament jurídic estableix que tenim tres llengües oficials (la llengua catalana, la llengua castellana i la llengua aranesa a l'Aran) i reconeix el dret de les persones a conèixer-les, a utilitzar-les, i a no ser discriminades lingüísticament per raó del seu ús.

El coneixement de les llengües depèn, en bona part, dels aprenentatges adquirits durant la infància en el marc del sistema educatiu, i aquest coneixement és una condició necessària per garantir al llarg de la vida l'ús social de la llengua en comunitat. Per tant, des dels nostres centres educatius hem de marcar-nos com a objectiu garantir els drets lingüístics individuals i col·lectius dels nostres infants i joves. Entre altres motius, perquè així, també, garantim la igualtat d'oportunitats de tot el nostre alumnat.

Avui dia, a les nostres escoles i instituts gaudim de la presència d'un enorme ventall de llengües d'origen i familiars: ja no podem parlar únicament de dues llengües, o tres, (català, aranès i castellà), sinó d'una diversitat lingüística molt més gran. En aquest sentit, la incorporació d'alumnat d'origen estranger a les nostres aules suposa una oportunitat de gran valor pedagògic perquè, més enllà del repte lingüístic que ens planteja, el contacte entre cultures permet fomentar la competència plurilingüe entre el nostre alumnat.

Wallace E. Lambert afirmava que “quan en una societat es parlen dues llengües i existeix el desig de mantenir-les, l'escola ha de donar prioritat a la llengua socialment més feble, és a dir, aquella que no tothom pot aprendre des de les seves relacions socials”. Seguint aquesta màxima, a casa nostra, la llengua catalana esdevé la llengua de l'escola i això ens obliga a fer-ne possible l'aprenentatge.

“quan en una societat es parlen dues llengües i existeix el desig de mantenir-les, l'escola ha de donar prioritat a la llengua socialment més feble”

Tots sabem que les llengües s'aprenen fent-hi coses i, per tant, si el català s'aprèn a l'escola, això vol dir fer amb el català les coses que es fan a l'escola: ensenyar i aprendre. Però, com podem fer possible que tot el nostre alumnat, independentment de la seva llengua familiar o del moment en què s'hagi incorporat al nostre sistema educatiu, desenvolupi les habilitats lingüístiques en la llengua de l'escola per poder aprendre en igualtat de condicions?

No tots els nostres centres educatius compten amb el recurs de l'aula d'acollida (AA), però cal tenir en compte que la metodologia que s'hi empra pot ser exportable a altres situacions d'aprenentatge. L'AA és un sistema d'atenció previst per atendre l'alumnat nouvingut en els primers moments d'incorporació amb l'objectiu que adquireixi, de manera intensiva, la competència comunicativa inicial, però l'atenció a l'alumnat d'origen estranger no es pot limitar als primers temps de la seva incorporació als centres educatius, sinó que té un recorregut molt més llarg.

De fet, cal articular un itinerari que, un cop superats l'acollida i l'aprenentatge inicial de la llengua, ha de continuar a partir del moment de la incorporació plena de l'alumne a l'aula ordinària.

En aquest sentit, és important recordar que la recerca en l'àmbit de l'aprenentatge en segones llengües demostra que els alumnes d'origen estranger que s'incorporen tardanament a un nou sistema educatiu necessiten un mínim de cinc anys per poder seguir les classes amb una comoditat lingüística similar a la dels companys autòctons.

“la recerca [...] demostra que els alumnes d'origen estranger que s'incorporen tardanament [...] necessiten un mínim de cinc anys per poder seguir les classes amb una comoditat lingüística similar a la dels companys autòctons.”

Aquesta tesi ha estat àmpliament documentada des de l'extensió dels programes d'immersió lingüística a finals dels anys setanta i, per aquest motiu, és una creença errònia considerar que un model d'aules pont, que en un període de temps més breu i de forma accelerada (menys d'un any), facilita que l'alumnat estranger incorpori la llengua de l'escola. De fet, els aprenents desenvolupen unes determinades habilitats conversacionals en la segona llengua que són molt distants d'aquelles que utilitza l'alumnat autòcton per desenvolupar les habilitats lingüísticocognitives implicades en les activitats d'aprenentatge. Això no vol dir, però, que determinat alumnat no pugui fer grans progressos. Per exemple, un alumne amb una bona escolarització prèvia, i amb habilitats lingüísticocognitives desenvolupades des de la pròpia llengua, no tindrà problemes per transferir-les a la segona llengua sempre que es donin les condicions per poder-ho fer.

Per tant, l'alumnat nouvingut d'incorporació tardana necessita que els docents fem ús d'una metodologia específica per poder transferir les habilitats conversacionals o lingüísticocognitives, prèviament desenvolupades en la pròpia llengua i, a la vegada, necessita temps per continuar fent-ho al llarg de l'escolarització.

És a dir, la metodologia que aplicariem en un programa d'immersió lingüística l'hem d'estendre a tota l'educació obligatòria: com més relacions socials, més possibilitats d'incorporar usos conversacionals de la llengua de l'escola, i, com més usos conversacionals, més possibilitats d'incorporar-se activament a la negociació dels significats implicats en allò que s'aprèn a les aules. La dificultat més gran que ha d'afrontar aquest alumnat és que ha d'aprendre la llengua que vehicula els aprenentatges i, alhora, els sabers de totes les àrees i matèries.

Des del plantejament d'escola inclusiva del Departament d'Educació, els centres educatius han de buscar les estratègies metodològiques i organitzatives per facilitar l'èxit educatiu de tots els alumnes, entre les quals hi ha la de proporcionar suport lingüístic i social als alumnes d'origen estranger que necessiten una adequació del currículum. En aquest sentit, és important remarcar que les estratègies de suport lingüístic són mesures de suport a les activitats programades a l'aula ordinària i, per tant, s'han de basar en la cooperació i la informació compartida entre tots els docents que atenen un mateix alumne.

Ens cal, doncs, una metodologia que permeti a tot l'alumnat el progrés respecte al seu domini lingüístic i també el progrés acadèmic. Una metodologia recolzada en un enfocament comunicatiu, en activitats que facin possible la negociació dels significats implicats fonamentalment en l'activitat lingüística de l'aula, i això suposa que l'alumnat ha de poder parlar, ha de poder explicitar els seus dubtes, negociar el sentit d'allò que diu i verbalitzar allò que no entén. Aquest intercanvi, però, no l'ha de fer únicament amb el professorat: les ajudes no han de ser únicament del professorat cap a l'alumnat, sinó que s'han de realitzar activitats que permetin l'ajuda i el suport mutu entre l'alumnat. En aquest sentit, la diversitat de tècniques i pràctiques educatives implicades en l'aprenentatge cooperatiu és una bona guia per gestionar les activitats.

A continuació us deixem un seguit de recomanacions i orientacions bàsiques que cal tenir en compte pel que fa a l'atenció de l'alumnat d'origen estranger i que trobareu recollides en els nostres [documents sobre suport lingüístic](#).